

Vékás Lajos laudációja a „Doctor Honoris Causa” cím adományozása alkalmából

1.) Vékás Lajos professzor úr Kolozsváron született, ezért talán a család kolozsvári kötődésének a bemutatásával kezdeném. A Vékás család háromszéki eredetű. A Kolozsvárhoz történő kapcsolódás tulajdonképpen professzor úr nagyapjának, id. Vékás Lajosnak köszönhető, akit Barátoson anyakönyveztek 1880-ban. A laudáció első részében, talán rendhagyó módon, de röviden id. Vékás Lajos életpályáját is összefoglalom. Meg szeretném magyarázni egyfelől Vékás család kolozsvári kötődéseit, másfelől pedig meg szeretném világítani a professzor úr előtt is álló emberi, nagyapai példát.

Id. Vékás Lajos, a mai ünnepeltünk nagyapja, a Székely Mikó Kollégium elvégzése után Kolozsváron szerzett jogtudományi oklevelet. Klasszikus bírói pályája a kolozsvári joggyakornoksággal kezdődött (1903), majd Beszterce, Dés és Petrozsény érintésével 1911-től újra Kolozsvárhoz kapcsolódik: itt lesz tanácsjegyző, 1913-tól járásbíró, 1915-től pedig törvényszéki bírónak nevezik ki. E bírói pályában a következő lépés 1940. decemberében történik, amikor id. Vékás Lajost a kolozsvári kir. ítélőtábla elnökének nevezték ki. A törvényszéki bírói kinevezése és az ítélőtáblai elnöksége közötti periódus azonban nem egyszerű időszak: id. Vékás Lajos az első világháborúban az orosz fronton harcolt, Trianon után pedig igazságszolgáltatási pályája két évtizedre megszakadt. A professzor úr nagyapjának ez a 20 éve azonban történelmi jelentőségű: a kolozsvári Minerva Részénytársaság egyik alapítója és vezetője volt, mai szóhasználattal menedzsere, az erdélyi könyvkiadás és ami talán még fontosabb, a tankönyvkiadás nélkülözhetetlen, kulcsfontosságú szereplője.

A Minervában betöltött vezető tisztsége mellett id. Vékás Lajos Kolozsváron az Országos Magyar Pártban is tisztséget vállalt. Egyetlen jellemző mozzanatot emelnék ki. Amikor 1938 januárjában rendőrségi közegek üzletről-üzletre járva felszólították a kereskedőket, iparosokat, ügyvédeket, orvosokat, hogy kétnyelvű cégtáblájuk kizárólag román nyelvre történő átfestését kötelező jellegű nyilatkozatban vállalják, a polgármesterhez Bethlen György gróf, az Országos Magyar Párt elnöke és dr. Vékás Lajos, a Magyar Párt kolozsvári tagozatának elnöke ment el tisztázó beszélgetésre. A polgármesteri reakció jellemző: *“kijelentette, hogy az egész akcióról hivatalosan nincs tudomása. Hozzá semmiféle kormányintézkedés nem érkezett és ő a maga részéről ilyen intézkedést nem tett és senki részére felhatalmazást nem adott. Mindenesetre érdeklődni fog, ki adta ki a rendeletet...”*

1940-ben professzor úr nagyapját a táblabíróság elnökévé, szintén jogász édesapját pedig árvaszéki ülnökké nevezik ki. A frissen házasodott fiatal jogásznak — felesége tordai származású — 1939. november 25-én, a királyi diktatúra idején született meg első gyerekük, a mai ünnepeltünk: Vékás Lajos professzor úr. A kolozsvári háborús gyerekkor azonban nem tartott sokáig. A magyar közigazgatás 1944-es őszi kivonulásával a Vékás család is költözni kényszerül. Professzor úr ekkor 5 éves volt.

2.) Iskolát már Magyarországon, Györszentmártonban (Pannonhalma) és Sopronban végezte. A továbbtanulás kapcsán nyilván felmerült a jogászi pálya, hiszen nagyapja és édesapja is jogászok volt, a jogászi pálya így családi hagyománnyá vált. Ennek ellenére otthon egyáltalán nem ajánlották neki, hogy jogász legyen, nyilván mert a jog szerepe és célja a szovjet típusi diktatúra idején teljesen megváltozott. Vékás Lajosnak azt javasolták, hogy az Erdészeti Főiskolára felvételizzen, de ő mégis — “a szülői lebeszélés ellenére” a jogászi pályát választotta. 1958 és 1963 között az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán volt joghallgató, 1964-ben avatták „*sub auspiciis rei publicae popularis*” kitüntetéssel doktorrá, és azóta az Eötvös Loránd Tudományegyetem jogi karának oktatója, 1979-től egyetemi docens, 1984-től egyetemi tanár.

Vékás professzor úr volt a Polgári Jogi Tanszék vezetője, az egyetem rektorhelyettese, rendszerváltás utáni első rektora, 1990-től az MTA levelező, 1995-től rendes tagja, 1992-től öt éven keresztül a Collegium Budapest rektora, 2014-től a Magyar Tudományos Akadémia társadalomtudományi alelnöke.

Egyetemi oktatói pályájának egy része a szovjet típusú diktatúra ideje alatt fejlődhetett. Vékás Lajos elmondta, hogy *“a tanári pálya valóban nagyon a szívemhez nőtt. Ebben fontos szerepe volt annak, hogy egy egyetemi tanár még a legrosszabb években is meglehetősen független volt. Soha senki nem mondta meg nekem, hogy mit és milyen szemléletben tanítsak. Lehet, hogy különböző jelentések készültek arról, hogy mit adok elő a katedrán, de ebből számomra, tudomásom szerint, negatív következmény nem származott. Tehát a tanárság egyfajta védőburok volt. A fiatalok, a hallgatók pedig szerintem minden korszakban fogékonyak a jogra és a kultúrára, ez egy nagyon nagy erény a fiatalságban, és lényegében ez teszi széppé a tanári pályát.”*

Vékás Lajos szakterülete a polgári jog, a nemzetközi magánjog és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga. Kiemelném pár meghatározó jelentőségű kötetét: A szerződési rendszer fejlődési csomópontjai (1977), a hat kiadásban megjelent, Mádl Ferencsel közösen írt Nemzetközi magánjog és a nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga, a Nemzetközi adásvétel (Sándor Tamással). Az új Polgári törvénykönyv nagykommentárjának szerkesztője és társszerzője. Legújabb kötete a számomra is egyik legkedvesebb polgári jogi témát, a szerződési jog általános részét dolgozza fel (2016).

Oktatói és kutatói pályája mellett kodifikátori tevékenysége is jelentős. Nevéhez fűződik a 2014-ben hatályba lépett új magyar Polgári törvénykönyv közel másfél évtizedig tartó, megtorpanásoktól és szakmai vitáktól sem mentes kodifikációs munkáinak vezetése. A folytonosságot hangsúlyozta a professzor úr, amikor kijelentette: *“Egyes naiv elképzelések szerint, ha új polgári törvénykönyvet alkotnak, akkor minden új lesz. Ez nyilvánvalóan képtelenség, mert magát a társadalmi együttélést nem most kezdjük.”*

Viszont fontos megemlíteni, hogy korábban nem volt demokratikus körülmények között megalkotott polgári törvénykönyv Magyarországon, hiszen az osztrák Polgári törvénykönyvet a Bach-korszak idején, 1853-ban vezették be, és pontosan ezért sokáig nem is alkalmazták (Erdély kivételével, ahol gyakorlatilag a második világháború végéig hatályban maradt), illetve az 1959. évi IV. törvény, a

korábbi Ptk. a szovjet típusú diktatúra idején született. Az osztrák Ptk. és a 1959. évi Ptk. közötti időszakban két komoly, teljes tervezet is készült, azonban ezek soha nem léptek hatályba. Tehát Magyarországon az új Ptk., a 2013. évi V. törvény az első demokratikus körülmények között megalkotott kódex.

Professzor úr oktatói, kutatói, kodifikátori, választottbírói, tudományszervezői munkája mellett a határon túli magyar tudományosság és a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem ügyének, az egyetem jogászképzésének igaz szívű támogatója.

Őszintén gratulálunk a “Doctor Honoris Causa” fokozathoz!

Kolozsvár, 2017. május 12.

Dr. Veress Emőd
egyetemi tanár